

Джерело: Письменний В.В. Поширення практики самооподаткування мешканців територіальних громад в Україні // Формування єдиного наукового простору Європи та завдання економічної науки: I міжнар. наук.-практ. конф., 24–26 жовт. 2007 р., м. Тернопіль. – Тернопіль, 2007. – С. 132–134.

УДК 336.22:352

Письменний В. В.

Аспірант кафедри фінансів, Тернопільський національний економічний університет

Поширення практики самооподаткування мешканців територіальних громад в Україні

Визначальною умовою побудови ринкової економіки в країнах з демократичними орієнтирами розвитку є наявність в органів місцевого самоврядування достатніх фінансових ресурсів для виконання функцій і завдань у межах власної компетенції та реалізації делегованих центральною владою повноважень. Проте для системи місцевих фінансів у нашій державі характерною є слабкість дохідної бази місцевих бюджетів і, як наслідок, наявність суттєвих проблем, які гальмують її нарощування через низький обсяг надходжень місцевих податків і зборів, нерозвиненість інституту місцевих запозичень, збитковість підприємств комунальної форми власності, суперечливість бюджетно-податкового законодавства тощо. Тому важливим сьогодні є пошук нових (альтернативних) джерел, необхідних для забезпечення фінансової дієздатності територіальних громад, серед яких провідне місце має належати самооподаткуванню як форми добровільної участі громадян грошовими засобами в заходах місцевого характеру по благоустрою та соціально-культурному розвитку населених пунктів.

Слід відзначити, що цей вид мобілізації фінансових ресурсів не є чимось новим для системи місцевих фінансів в Україні. Так, у 20-30-их рр. минулого століття було прийнято низку законодавчих актів щодо самооподаткування сільського населення на задоволення його громадських (колективних) потреб. На відміну від загальнодержавного оподаткування того часу, самооподаткування мало яскраво виражений класовий характер, оскільки його шкалу було побудовано за принципом зростаючої арифметичної прогресії в залежності від прибутковості селянських господарств. Відтак основна частина загального обсягу податкових надходжень (а це близько 30 млн. крб.) була стягнена із заможних верств селянства. У результаті жорсткого податкового навантаження в другій половині 1920-их рр. кількість селянських господарств, які використовували у власному господарстві сторонню робочу силу, зменшилася в два рази, а їхні посіви скоротилися майже на 20 %. Проте більшість вітчизняних істориків дані цифри пов'язують,

скоріше за все, з дискримінаційною політикою радянського уряду, ніж з неефективністю самооподаткування сільського населення.

На жаль, сьогодні в нашій державі залучення фінансових ресурсів у формі самооподаткування для постачання локальних благ не набуло широкого розповсюдження. Як виняток, можна привести сплату платежів на благоустрій і впорядкування кладовищ у м. Чернівці. Зокрема, у 2000 р. на основі результатів місцевого референдуму від 16 квітня 2000 р. і рішення сесії Чернівецької міської ради ХХІІІ скликання „Про самооподаткування громадян м. Чернівці” від 18 травня 2000 р. № 276 було запроваджено збір коштів на фінансування робіт по благоустрою та впорядкуванню міських кладовищ. За період існування цієї форми оподаткування платниками податків було сплачено 252,4 тис. грн. Зважаючи на те, що в м. Чернівці проживає 184 тис. чол., котрі підлягають самооподаткуванню, до міського бюджету щорічно повинно було надходити близько 200 тис. грн. [1]. З нашої точки зору, такий стан речей можна пояснити відсутністю належного контролю з боку органів місцевого самоврядування по сплаті платежів на благоустрій і впорядкування кладовищ, а також низьким рівнем податкової культури в переважній більшості мешканців м. Чернівці.

Загальносвітовий досвід яскраво свідчить про позитивні ознаки цієї форми мобілізації фінансових ресурсів. Адже в багатьох зарубіжних країнах муніципальні утворення на добровільній основі безпосередньо або шляхом референдуму можуть запроваджувати додаткові податкові платежі для фінансування різноманітних суспільних благ і послуг на локальному рівні (наприклад, будівництво доріг, заощення тротуарів, освітлення вулиць, газифікація, водопостачання тощо). Поширення практики самооподаткування мешканців територіальних громад в Україні є об'єктивною необхідністю, покликаною неспроможністю системи місцевих фінансів мобілізувати достатній обсяг надходжень для забезпечення економічних і соціальних потреб органів місцевого самоврядування. Тому з метою залучення додаткових коштів для фінансування заходів по благоустрою та соціально-культурному розвитку населених пунктів, а також піднесення рівня життя та побуту їх мешканців необхідно прийняти законодавчий акт „Про самооподаткування мешканців територіальних громад” і розробити механізм цієї форми оподаткування, включаючи визначення граничних розмірів податкових платежів, організацію їх справляння та напрямки використання органами місцевого самоврядування.

Відсутність вагомих науково-теоретичних підходів і практичних розробок до проведення самооподаткування мешканців територіальних громад, законодавча неврегульованість цієї форми мобілізації фінансових ресурсів, необхідність вдосконалення організації адміністрування та механізму справляння податкових платежів потребують здійснення подальших наукових розвідок у даній сфері. Поміж цим, перспективним є проведення економіко-математичних розрахунків для

прогнозування й аналізу економічних і соціальних наслідків запровадження самооподаткування, що дозволить спрямувати його в якісно нове русло.

Література:

1. Економлять на впорядкуванні кладовищ. – [Цит. 2007, 16 серпня]. – Доступний з: <http://vidido.com.ua/comments.php?id=A1776_0_1_0_C>.